

Belge

EP

P

Osmanlı Tiyatrosunda oynatılmak üzere erbab-ı kalem tarafından tertip olunacak oyunların hadema Zaptiye Nezaret-i Celilesine irae olunarak ruhzat istihsal edildikçe oynatılması usul ittihaz olunmuş olduğu işitilmiştir.

Hakaik-ül Vekayi

11 Safer 1290 çarşamba

28 mart 1289

9 nisan 1873

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 9E.837

İlk tiyatro sansürü

İstanbul halkına oynanan ilk telif piyeşler, yazılış ve sahneye konuş sırasile Ebüzziya Tefvik'in "Ecel-i Kaza" sı, Ahmed Miçhat Efendinin "Eyvah" ı, Namık Kemal'in "Vatan yahud Silistre" si olduğunu ve bunların dört ay içinde arka arkaya Osmanlı Tiyatrosunda oynandığı eserde anlatılmış (C.II, s. 210-213). Sonuncu oyun Namık Kemal'in ikinci oynanışı sırasında yapılan büyük tezahürat neticesi her üç ilk telif piyes yazarımızın tutuklanarak sürgüne gönderildikleri de görülmüştü (C.II, s. 228-241).

Üç tiyatro yazarının tutuklandıkları gün, Hükümet oynanacak piyeslerin Zaptiye Nezaretinden ruhsat alınmadan sahneye konmalarını yasak etmiştir.

Tiyatro tarihimizde ki bu ilk "sansür", devrin gazetelerinde şu tebliğ ile ilan edilmişti :

"Osmanlı Tiyatro'sunda oynatılmak üzere, erbab kalem tarafından tertip olunacak oyunların badema Zaptiye Nezaret-i Celilesine irae olunarak ruhsat istihsal edilmedikçe oynatılmaması usul iltihaz olunmuş olduğu iştirilmiştir."

Hakaik-ül Vekayı No. 841

sahife 2 - 11 safer 1290 - M. 9 nisan 1873.

Bu tarihi olayın tebliğini bu günkü dille de veriyoruz :

"Osmanlı Tiyatro'sunda oynatılmak üzere yazarlar tarafından hazırlanacak piyeslerin bundan böyle, Yüksek Zaptiye Nezareti'ne gösterilerek izin alınmadıkça oynatılmamasının

usul edinilmiş olduğu işitilmiştir."

Tiyatrolarımıza uygulanan bu sansürün bir özelliği de, sadece "Osmanlı Tiyatro'sunda oynanacak piyeslere mahsus" olmasıdır! Esasen İstanbul'un Türk halkının yaşadığı İstanbul kesiminde başka tiyatro olmadığından, sansür sadece Türk halkına mahsustur! Beyođlu tarafında bulunan bütün yabancı ve azınlık tiyatrolarında sahneye konacak piyesler için hiç sansür kaydı yoktur! Esasen Osmanlı imparatorluğunda düşünce ve söz hürriyeti ile ilgili her türlü kısıtlamalar ve yasaklar daima Devletin aslı unsuru, Türk unsuru aleyhine alınmıştır. Dünya Tarihi boyunca da kendi aslı unsuruna karşı bu derece amansız davranan, onun geri kalmasına ağeta gayret sarfeden, aksine de azınlık unsurlarının diledikleri gibi gelişmelerine yardımcılık etmiş bulunan, Osmanlı imparatorluğu idaresinden başka Devlet görülmemiştir.

Bu hazin belgenin klişesini sunuyoruz:

klişe

Türk halkına mahsus piyesleri sansüre tabii tutan kararı

bildiren Hakaik-ül Vekayı gazetesi

İlk tiyatro sansürü

İstanbul halkına oynanan ilk telif piyeşler, yazılış ve sahneye konuş sırasile Ebüzziya Tevfik'in "Ecel-i Kaza" sı, Ahmed Miçhat Efendinin "Eyvah" ı, Namık Kemal'in "Vatan yahud Silistre" si olduğunu ve bunların dört ay içinde arka arkaya Osmanlı Tiyatrosunda oynandığı eserde anlatılmış (C.II, s. 210-213). Sonuncu oyun Namık Kemal'in ikinci oynanışı sırasında yapılan büyük tezahürat neticesi her üç ilk telif piyes yazarımızın tutuklanarak sürgüne gönderildikleri de görülmüştü (C.II, s. 228-241).

Üç tiyatro yazarının tutuklandıkları gün, Hükümet oynanacak piyeslerin Zaptiye Nezaretinden ruhsat alınmadan sahneye konmalarını yasak etmiştir.

Tiyatro tarihimizde ki bu ilk "sansür", devrin gazetelerinde şu tebliğ ile ilan edilmişti :

"Osmanlı Tiyatro'sunda oynatılmak üzere, erbab kalem tarafından tertip olunacak oyunların baedema Zaptiye Nezaret-i Celilesine irae olunarak ruhsat istihsal edilmedikçe oynatılmaması usul iltihaz olunmuş olduğu iştirilmiştir."

Hakaik-ül Vekayı No. 841

sahife 2 - 11 safer 1290 - M. 9 nisan 1873.

Bu tarihi olayın tebliğini bu günkü eille de veriyoruz :

"Osmanlı Tiyatro'sunda oynatılmak üzere yazarlar tarafından hazırlanacak piyeslerin bundan böyle, Yüksek Zaptiye Nezareti'ne gösterilerek izin alınmadıkça oynatılmamasının

usul edinilmiş olduğı işitilmiştir."

Tiyatrolarımıza uygulanan bu sansürün bir özelliği de, sadece "Osmanlı Tiyatro'sunda oynanacak piyeslere mahsus" olmasıdır. Esasen İstanbul'un Türk halkının yaşadığı İstanbul kesiminde başka tiyatro olmadığından, sansür sadece Türk halkına mahsustur. Beyođlu tarafında bulunan bütün yabancı ve azınlık tiyatrolarında sahneye konacak piyesler için hiç sansür kaydı yoktur. Esasen Osmanlı imparatorluğunda düşünce ve söz hürriyeti ile ilgili her türlü kısıtlamalar ve yasaklar daima Devletin aslî unsuru, Türk unsuru aleyhine alınmıştır. Dünya Tarihi boyunca da kendi aslî unsuruna karşı bu derece amansız davranan, onun geri kalmasına aetta gayret sarfeden, aksine de azınlık unsurlarının dilevikleri gibi gelişmelerine yardımcılık etmiş bulunan, Osmanlı imparatorluğu idaresinden başka Devlet görülmemiştir.

Bu hazin belgenin klişesini sunuyoruz:

klişe

Türk halkına mahsus piyesleri sansüre tabii tutan kararı

bildiren Hakaik-ül Vekayı gazetesi

Ebüzziya, yazdığı Ecel-i Kaza piyesini kendi matbaasında basmış ve piyasaya çıkarmıştı. Yayınlamağa başladığı Hadika gazetesinin son sahifesinde de ilân olunmuştur :

Ek sayısının

Ecel-i kaza unvanile beş fasıl üzerine tertib eylediğim facia-
7 kuruş fiatla Bağçe kapısında Hasan Ağa ile köprübaşı barakasında satılmaktadır.

Tevfik

Hadika No. 1 sahife 4

Cumartesi 8 ramazan 1289 - M. 9 Teşrin-i Sami 1872

اسمنا لیس و
اسمنا لیس و
ادلاره لیس
باعتنا استینول
نور سلاسله
ادینانه لیس
باعت ادلاره لیس
باعتنا لیس
ادلاره لیس
ادنی ادلاره لیس
خیلاره لیس
املا لیس